اۆتونومیالی رایوندىق ٴادىلیا مەڭگەرمەسى:

زاڭمەن باسقارۇ ۇگىتىنىڭ جاناسمدى، جالىندى، باۋرامدى بولۇنىا مۇمكىندىك جاسايمىز

جاڭا يدەيامەن جاڭا ساپارعا جەتەكشىلىك ەتەيىك

□ **انار بۇلت \ شىنجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى سۇي يۇنيان**

"رايونىمىزدىڭ زاڭ جالپىلاسترۇ قىزمەتى باستان ـ اياق جاپپاي زاڭ جالپىلاسترۇ ۇستانەمنا تابادىدى بولىپ، جالاڭ، ٴبىر باعىنتى زاڭ جالپىلاسترۇدان برتىندەپ جاۋاپتاسۇ، قىزمەت وتەۇ، كورىنىس ۇلگىلەرىندەگى جان ـ جاقتىلى زاڭ جالپىلاسترۇعا قاراي ويسىپ، وزگەشە، پا‌ـ رىقتى، دالمە ـ ٴدال بولعان جالپى باريستىق زاڭ جالپىلاسترۇ ارقىلى حالىق بۇقاراسىنىڭ زاڭمەن باسقارۇعا دەگەن تىڭ تىلەگىن قاناعاتتاندىرىپ، حالىق بۇقاراسىنا زاڭمەن باسقارۇدىڭ مەيىرى مەن كۇش ـ قۇاتىن سەزىندىردى"، ـ دەدى 11 ـ ايدىڭ 22 ـ كۇنى اۆتونومیالی رایوندىق ٴادىلیا مەڭگەرمەسى زاڭ جالپىلاسترۇ جانە زاڭمەن باسقارۇ باسقارماسىنىڭ باستىعى جاڭ ۋپيىڭ.

زاڭمەن باسقارۇ ۇگىت ـ تاربيەسى ـــ مەملەكەتتى زاڭمەن باسقارۇدى جاپپاي دەڭگەيلەتۇ‌ـ دىڭ ۇزاق ۋاقىتتىق، نەگىزدىك قىزمەتى. سوڭعى مەزگىلدە، اۆتونومیالی رایوندىق ٴادىلیا مەڭگەرمەسى زاڭ جالپىلاسترۇ جانە زاڭمەن باسقارۇ باسقارماسى پارتيا ياچەيكاسى پارتيا 20 ـ قۇرىلتاينىڭ باياندامامسن كوپ ٴتۇرلى فورمامەن ۇيرەندى، كوپشىلىك ٴبىر اۋىزدان بىلاي دەپ قارادى: پارتيا 20 ـ قۇرىلتاينىڭ رۇحىن ويداعـداي دايەكتىلەندىرىپ، تياناقتاندىرىپ، زاڭمەن باسقارۇ ۇگىتىنىڭ جاۋاپكەرشىلىگىن قاتايتۇ ٴالى دە جەتكىلىكسىز، پارتيا، ۇكىمەت نەگىزگى جاۋاپتالارىنىڭ باستامشىلدىقپەن زاڭدى دارىپ‌ـ تەۇن، زاڭدى جالپىلاسترۇدىن تاعى دا ونان ارى جالپى ۇلگەرىلەتۇگە تۇرا كەلەدى، زاڭ جالپىلاسترۇ تە‌ـ رەكتى قوسىننىڭ كۇش ـ قۇاتى جەتەرسىز، قابا‌ـ لەتى دەڭگەندەي ەمەس، زاڭ جالپىلاسترۇ ونىم‌ـ دەرىن قامداۋ مەن قاجەتسىڭ ارا‌سىندا تەپە ـ تەڭدىك قالىپتاسپاعان، بۇقارا قۇانا قابىلدايتىن سوتسيالىستىك زاڭمەن باسقارۇدىڭ ادال ارداق‌ـ تاۋشىلارى، سانالى بويسۇنۇشىلارى، باتىل قور‌ـ عاۋشىلارى بولۇعا باستايمىز.

"زاڭ جالپىلاسترۇ ۇگىتى قىزمەتىندە ما‌ـ سەلەنى باعدار ەتۇگە تابادىدى بولۇنمىز كەرەك". جاڭ ۋپيىڭ بىلاي دەپ تانستىردى: قازىر بۇكىل رايونىڭ زاڭمەن باسقارۇ ۇگىت ـ تاربيە قىزمەتىندە داۋى بىركەلكى بولماۋ، تولىق بولماۋ ماسەلەسى ٴالى دە ورىن تەۋىپ وتىر، "كەم زاڭ اتقارسا، سول زاڭ جالپىلاسترۇ" سىندى زاڭ جالپىلاسترۇ جاۋاپكەرشىلگىنىڭ تيا‌ـ ناقتاندىرىلۇىندا تەجەۇ مەحانيزمى كەمشىل، زاڭمەن باسقارۇ ۇگىتى جاۋاپكەرشىلگىن قاتايتۇ ٴالى دە جەتكىلكسىز، پارتيا، ۇكىمەت نەگىزگى جاۋاپتالارىنىڭ باستامشىلدىقپەن زاڭدى دارىپ‌ـ تەۇن، زاڭدى جالپىلاسترۇن تاعى دا ونان ارى جالپى ۇلگەرىلەتۇگە تۇرا كەلەدى، زاڭ جالپىلاسترۇ تە‌ـ رەكتى قوسىننىڭ كۇش ـ قۇاتى جەتەرسىز، قابا‌ـ لەتى دەڭگەندەي ەمەس، زاڭ جالپىلاسترۇ ونىم‌ـ دەرىن قامداۋ مەن قاجەتسىڭ ارا‌سىندا تەپە ـ تەڭدىك قالىپتاسپاعان، بۇقارا قۇانا قابىلدايتىن

ۇگت فورماسىن ونان ارى اشۇعا تۇرا كەلەدى.

وسى ماسەلەلەر ٴارى جاڭالىق اشۇدىڭ باستاماسى، ٴارى جاڭالىق اشۇدىڭ قوزعاۋشى كۇش قاينارى. "ماسەلەلەردى شەشۇ بارىسىندا زاڭ جالپىلاسترۇ جانە زاڭمەن باسقارۇ قىزمەتتەرىنىڭ ۇزدىكسىز العا باسۇدىن ۇلگەرىلەتەمىز"، ـ دەدى جاڭ ۋپيىڭ.

كەلەسى قادامدا، رايونىمىز باسشى كادرلار‌ـ دىڭ بىلۇگە ٴتيىس زاڭ، زاڭ ەرەجە ٴتىزىمى ٴتۇزىمىن ورناتىپ، ٴار دارەجەلى باسشى كادر‌ـ لاردىڭ زاڭعا قۇرمەت ەتۇدىڭ ۇلگىسى، زاڭ ۋي‌ـ رەنۇدىڭ ۇلگىسى، زاڭعا بويسۇنۇدىڭ ۇلگىسى، زاڭدى قولدانۇدىڭ ۇلگىسى بولۇن ۇلگەرىلەتە‌ـ دى؛ "كەم زاڭ اتقارسا، سول زاڭ جالپىلاسترۇ" بويىنشا جاۋاپتى ورىننىڭ مندەت اتقارۇ بايانداۋ‌ـ ماسىن باعالاۋ قىزمەتىن شكەرىلەي ۇلگەرىلە‌ـ تەپ، پارتكوم باسشىلىق ەتەتىن، تاراۋلار جاۋاپ‌ـ تى بولاتىن، ارىكم ٴوز مندەتىن ادا ەتەتىن، تەڭ يگەرىپ، بىرگە باسقاراتىن، قوعام سەلبەسەتىن، جۇرتشىلىق ات سالساتىن "جاپپاي زاڭ جالپى‌ـ لاسترۇ" ارناسىن قالىپتاسترادى؛ اۋىل ـ قىستاقتا‌ـ عى "زاڭ بىلەتىن ادامدارىدى" باۋلۇ ينجەنەرياسىن ۇزدىكسىز ويداعـداي يگەرىپ، اۋىل ـ قىستاقتىق دا‌ـ رىندىلار ارقىلى گۇلدەندىرۇ قىزمەتىن جەدەل ۇلگە‌ـ رىلەتەدى. مۇنان تس، "زاڭمەن باسقارۇ ساباقحا‌ـ ناسى ـ توعىزدى، ٴسوزسىز، دارىپتەۇ" بويىنشا باۋلۇ قىزمەتىن ۇدايلاندىرا ۇلگەرىلەتىپ، ٴار دارە‌ـ جەلى ٴارقايسى تاراۋلاردى، مەكەمە ـ ورنداردى "زاڭمەن باسقارۇ ۇگت ـ تاربيەسىن نەگىزگى ساتىعا جەتكىزۇ" قيمىلىن جاپپاي قامتۇ، ارالاۋ، نقپالداسۇ فورماسىندا شكەرىلەي وردىستەتۇدى ۇلگەرىلەتۇگە جەتەكتەيدى.

جاڭ ۋپيىڭ بىلاي دەپ تانستىردى: بۇدان كەيىن رايونىمزدىڭ زاڭمەن باسقارۇ ۇگت قىزمەتى 3 جاقتان سەرپىلىس جاساۋى كەرەك: "جاناسمدى" ۇگت لەكسيا تىلنىە جاتـ تىعپ، "زاڭ اۋانمەن، زاڭ سوزىمەن" بەينەلەۋ ۇلگسىندە جاڭالىق اشپ، تۇسىنكسىز دە ٴتىلـ سىم زاڭ، زاڭ ەرەجەلەردى، تورەلىك حات ـ قا‌ـ عازدارىن، ماماندىدق تەرمينەردى ۇعىنقتى، قا‌ـ راپايىم بۇقارا تىلنە اۆدارادى؛ "جالىندى" ۇگت لەكسيا مازمۇنىن بايتپ، سۇرانىستى باعدار ەتۇگە تابادىدى بولپ، "كشكەنە ساڭلاۋ" ارقـ لى "ۇلكەن قين ماسەلەنى" بورشالاپ، "كشكە‌ـ نە تاقىرىپ" ارقىلى "ٴىرى حالىق تۇرمىسىن" با‌ـ ياناپ جانە ٴتۇسىندىرىپ، "شاعىن حيكايادان" "ۇلكەن قيسىندى" جەتە ۇعىندىرىپ، تۇسىنىكـ سىز زاڭ تارماقتارىن ٴماندى دە تارتمەدى ەتە‌ـ دى؛ "باۋرامدى" ۇگت لەكسيا ۇلگىسىن تۇلعالاپ، زاڭمەن باسقارۇ ۇگتىن ينتەرنەتكە جۇكتەپ، تىكە تاراتۇ بولمەسنە ەنگىزىپ، ٴار ٴتۇرلى ينتەرنەت تۇعىرلارىنىن تولىق پايدالانۇ ار‌ـ قىلى "ماڭگى جابىلمايتىن ساباقحانا" تۇلعالاپ، ۋاقت ـ كەڭىستىك بوگەتىن بۇزىپ، حالىق بۇقا‌ـ راسىنىڭ پەيىلمەن ۇيرەنۇىنە مۇمكىندىك جاساپ، حالىق بۇقاراسىنىڭ قالاعان ۇاقىتتا، قالاعان جەردە ۇيرەنۇنە قولايلىلىق جاسايدى.

ەنەرگيا، جاڭا ماتەريال، كومىردەن الىناتىن تازا جانار زات سىندى باسمدىققا يە "التى ۇلكەن" تە‌ـ رەكتى كاسىپ سالاسنا اينالدى. كوپ كريستالدى كرەمني ونداىرستىك قۇاتىنىڭ ۇلەسى بۇكىل شينجياڭنىڭ تەڭ جارتىسىن يەلەسە، جالاڭ كريستالدى كرەمني جاپىراقشاسى شينجياڭ كاسىپ سالاسنىڭ اقتاڭداعىن تولتىرىپ، وسى زامانعى كومىر حيميا ونەركاسىپ كاسىبى قارىشتاپ دامدى.

جاڭ جيانبين مىنالاردى ٴبىلدىردى: پارتيا 20 ـ قۇرىلتايىندا ەنەرگيا قىزمەتى جونىندە جا‌ـ ساڭلان جاڭا ورنالاسترۇ بويىنشا، كەلەسى قادام‌ـ دا جۇندۇڭ اشۇ رايونى جوعارى ساپالى داۋدى ارقاۋ ەتىپ، ٴبىر جاعىنان، كومىردىڭ جاسىل، تۇمەن كومىر قىشقىل گازدى باعىنتا قاراي تيىىن وزگەرتۇدى يگەرۇگە، ەندى ٴبىر جاعـ نان، جاڭا ەنەرگيانى دامتۇدى، ۇلعايتۇدى يگەرۇگە تابادى بولپ، وسى زامانعى ەنەرگيا ەكونوميكاسىنا قاتىستى جۇمستاردى بار كۇشپەن ويداعـداي دستەيدى. سونىمەن قاتار، "كاسىپ سالاسى ەكولوگيالىق شڭبەرى" قۇرىلسىن كۇ‌ـ شەيتپ، باسمدىققا يە كاسىپ سالاسى تىزبەگى ارقىلى قامداۋ تىزبەگىنىڭ سەرپىمدىلىگى مەن حا‌ـ ۋپسىزدىك دەڭگەيىن جوعارىلاتپ، جەتەكشى كاسىپورىنداردىڭ جەتەكشىلىك رولىن ساۋلەلەن‌ـ دىرىپ، كاسىپ سالاسى تىزبەگى مەن قامداۋ تىز‌ـ بەگىنىڭ ٴبىر ـ بىرىنە تىرەك بولۇن كۇشەيتپ، قامداۋ تىزبەگىنىڭ جاڭالىق اشا داۋىن ۇلگەرىلە‌ـ تەپ، مەملەكەتتىڭ جالپىلىق ەنەرگيا قاماتاماسىز‌ـ دىعىنىڭ جاڭا بيىگىن جاپپاي قالىپتاسترادى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ٴماجلىس مىنالاردى باسا داربپتەدى: جەر ـ جەر، تاراۋلار حالقىنىڭ قۇت ـ بىرىسنا سايات‌ـ تىن، ەكو‌ـ نوميكالىق، قوعامدىق داموۇدىڭ كەلەلى جاعداينا سايات‌ـ تىن وسكەلەڭ تۇرعىدان ٴوندىرىس حاۋىپسىز‌ـ دىگى قىزمەتىن تانىپ جانە كۇشەيتپ، ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىن باستان ـ ايناق ماڭىزدى ورىنعـ قويپ، ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگى سىندى ارقاۋدى قاي‌ـ ـ قاشان دا مىقتاپ شىراتپ، ماسەلەنى باعدار ەتۇگە، تومەنگى شەكتە ويلاۋعا تابادى بولپ، بىرەۋى ارقىلى وزگەسىن تۇسپالداۋعا، ساقتىق دا‌ـ بىلىن ۇزبەي قاعۇعا تابادى بولپ، جوعارى نقتى‌ـ مالدىدق بويىنشا ويلاۋ ارقىلى تومەن نقتيمالدى وقيعالارعا توتەپ بەرپ، ٴوندىرىس حاۋىپسىزدى‌ـ گىنىڭ ٴتۇرلى بەلگىلەمەلەرىن، تالاپتارىن شىنايى، ەگجەي ـ تەگجەيلى تياناقتاندىرۇ كەرەك. حاۋپ ـ قاتەرلەردى، كومەسكى كىناراتتاردى جاپپاي ٴبىر ـ بىرلەپ تەكسەرىپ، رەتتەپ، جونگە سالپ، ٴتۇر‌ـ لى ونەركاسىپ باقشا رايوندارى، ەڭبەك شوعىرلان‌ـ عان كاسىپورىندار، قالادا تۇرعىندار وزدەرى سالعان ۇيلەر جانە كومىر شاحتالار، كەن ورىندا‌ـ رى، قاتەرلى حيميالىق بۇيمدار، ٴورت ٴسوندىرۇ ـ ورتتەن ساقتانۇ، جول ـ قاتىناس، جلۇەمەن قامداۋ‌ـ عا جۇمسالاتىن جانار گاز، ازىق ـ تۇلىك، ٴدارى ـ دارمەك سياقتى سالالاردا كومەسكى كىناراتتاردى ٴبىر ـ بىرلەپ تەكسەرۇ جانە ارناۋلى رەتتەۋ ـ جونگە سالۇ قىزمەتىن ورىستەتپ، بايقالعان ماسە‌ـ لەلەردى دەرەۋ رەتتەۋ ـ تۇزەتۇ كەرەك، باق سىناىتىن ويىندا بولۇعا، نەمقۇرايدى، ٴۇستىرت دستەۇگە، فورماشىلدىققا سالنۇعا استە بولمايدى. شۇعىل جاعدايعا توتەپ بەرۇدى باسقارۇ مەن حا‌ـ ۇپسىزدىك ۇگتىن كۇشەيتپ، قاداعالاۋ، الدىن الا مالمەت بەرۇ، ساقتاندىرۇ سەرپىنن ارتتىرپ، شۇعىل جاعدايعا توتەپ بەرۇ قوسنى، شۇعىل جاڭ‌ـ دايعا توتەپ بەرۇ جابدىقتارى، شۇعىل جاعدايعا توتەپ بەرۇ قابىلەتى قۇرىلسىن كۇشەيتپ، توسىن وقيعالارعا توتەپ بەرۇ ٴتارتىبى، شۇعىل شارالار سياقتى دايىندىق جوبالاردى كەمەلدەندىرپ، شۇعىل جاعدايعا توتەپ بەرۇدى قامتاماسز ەتۇ بوينشا جەدەل ات سالسۇ جانە اپاتتان قۇتقارۇ، كومەكتەسۇ، ٴبىر جاقتى ەتۇ قابىلەتىن جاپپاي جوعارىلاتۇ؛ قىسقى ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگى بىلمەمەرى مەن شۇعىل جاعدايعا توتەپ بەرۇ بىلمەمەرىن زور كۇشپەن ۇگتتەپ، حاۋىپسىز‌ـ دىك ساقتىعى تانمىن جوعارىلاتۇ كەرەك. ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىن باقلاۋ ـ باسقارۇدى، زاڭ اتقارۇدى كۇشەيتپ، زاڭ اتقارۇ كۇشتەردىڭ نەگىزگى ساتعا جانە كاسپورىندارعا بارۇىن ىلگەرىلەتپ، ٴتۇيىندى سالالار، ماڭىز‌ـ دى كەزەڭدەر جانە قاتەرلى جۇمستار بويىنشا زاڭنىڭ اتقارىلۇىن تەكسەرۇدى كۇشەيتپ، ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىنە زاڭعا، بەلگىلە‌ـ مەگە قايشى ارەكەتتەردى زاڭ بويىنشا قاتاڭ تەكسەرىپ ٴبىر جاقتى ەتپ، قىزمەت اتقارماعاند‌ـ دارىدىڭ، جاۋاپكەرسىزدىك سىتەگەندەردىڭ، شارالاردى تياناقتاندىرماعاندارىدىڭ، جاۋاپكەر‌ـ شىلىكتى تياناقتاندىرماعاندارىدىڭ، حاۋىپسىزدىك شرعالاڭنىڭ تۇلۇنا مۇرىندىق بولعاندارىدىڭ جاۋاپكەرشىلگىن ٴتارتىپ بويىنشا، زاڭ بويىنشا قاتاڭ قۇزاسترۇ جانە ولاردى قاتاڭ جاۋاپقا تارتۇ كەرەك. جەر ـ جەر ىندەتتەن ساقتانۇ ـ تىزگىندەۇ مەن ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىن تەڭ تۇتاس جوسپارلاپ ويداعـداي دستەپ، ىندەتتەن ساقتانۇ ـ تىزگىندەۇ مەن ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىن تەڭ ورناڭاستىرپ، تەڭ تەكسەرپ، تەڭ تياناقتان‌ـ دىرپ، ىندەتتەن ساقتانۇ ـ تىزگىندەۇ قورعانىس شەبىن باتىل تۇردە قاتايتپ، بەكەمدەپ، ٴوندە‌ـ رىس حاۋىپسىزدىگىنىڭ تومەنگى شەگىن بەرىك ساقتاۋ كەرەك.

ٴماجلىس مىنالاردى باسا داربپتەدى: ٴار دا‌ـ رەجەلى پارتكومدار، ۇكمەتتەر پارتيا مەن حالىق الدىندا وسكەلەڭ جاۋاپتى بولۇ پوزيتسياسىندا بولا وتىرىپ، "سول اۋماقتىڭ دامۇنى جەبەۇدىڭ، سول اۋماقتىڭ تىنىشتىعىن ساقتاۇدىڭ" ساياسي جاۋاپ‌ـ كەرشىلگىن ارقالاپ، ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىن ەكونوميكالىق، قوعامدىق داموۇدىڭ جالپى جاعدايىنا ەنگىزىپ ٴبىر تۇتاس ورنالاستىرۇ، ٴبىر تۇتاس ۇيمداستىرپ اتقارۇ؛ ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىن ٴتۇزىمىن قاتاڭ جاۋاپكەرشىلگىن ٴتارتىپ بويىنشا، زاڭ بويىنشا قاتاڭ قۇزاسترۇ جانە ولاردى قاتاڭ جاۋاپقا تارتۇ كەرەك. جەر ـ جەر ىندەتتەن ساقتانۇ ـ تىزگىندەۇ مەن ٴوندىرىس حاۋىپسىزدىگىن تەڭ تۇتاس جوسپارلاپ ويداعـداي دستە